

Design and Validation of a Social–Political Education Curriculum Model for Iranian Upper Elementary Students

Samad Keshavarz Kherameh¹, Hasan Maleki^{2*}, Alireza Sadeghi³

1. PhD Student, Department of Educational Studies and Curriculum Plannin, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. Professor, Department of Curriculum Planning, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran

3. Associate Professor, Department of Curriculum Planning, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran

ABSTRACT

This study aimed to design and validate a curriculum model for social–political education tailored to the characteristics of Iranian upper elementary school students. This applied study employed an exploratory mixed-methods design. In the qualitative phase, data were collected through the analysis of upstream policy documents, authoritative academic sources, and semi-structured interviews with 40 university faculty members and educational planning experts. Data were analyzed using thematic content analysis with open coding, leading to the development of an initial curriculum model. In the quantitative phase, a researcher-developed questionnaire consisting of 133 items was designed to validate the proposed model and administered to 38 university experts and specialists from educational research and planning institutions. Face and content validity were confirmed using expert judgment and the Content Validity Ratio (CVR), while reliability was assessed using Cronbach’s alpha. Inferential statistical analyses were conducted using SPSS and R software. Statistical analyses indicated that all components and elements of the social–political education curriculum model—including objectives, content, teaching–learning strategies, and assessment methods—were statistically significant and confirmed ($p < 0.05$). Cronbach’s alpha coefficients for all dimensions were within acceptable to high ranges, demonstrating strong internal consistency and supporting the structural validity of the proposed model. The validated curriculum model demonstrates strong scientific credibility and practical applicability and can serve as a comprehensive, context-sensitive framework for designing, implementing, and evaluating social–political education curricula in Iranian upper elementary schools.

Received: 12 Oct 2025

Accepted: 15 Feb 2026

First Available: 15 Feb 2026

Final Publication: 21 Mar 2026

Keywords

Model design, curriculum, social education, political education, upper elementary level

How to cite:

Keshavarz Kherameh, S., Maleki, H., & Sadeghi, A. (2026). Design and Validation of a Social–Political Education Curriculum Model for Iranian Upper Elementary Students. *Study and Innovation in Education and Development*, 6(2), 1-16.

* Corresponding Author:

Dr. Hasan Maleki

E-mail: maleki@atu.ac.ir

© 2026 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Contemporary educational systems are increasingly confronted with complex social, political, and cultural challenges that demand a redefinition of the purposes and functions of schooling. Education is no longer viewed merely as a mechanism for knowledge transmission but rather as a foundational institution for cultivating socially responsible, politically aware, and participatory citizens. Within this context, curriculum design plays a pivotal role in shaping learners' values, attitudes, and competencies related to social and political life (1, 2). Social–political education has thus emerged as a central concern in curriculum studies, particularly in societies experiencing rapid social transformation and increasing demands for civic engagement.

From a sociopolitical perspective, political understanding and social responsibility are not innate traits but learned dispositions that develop gradually through structured educational experiences. Scholars argue that early exposure to social norms, civic values, and participatory practices significantly influences individuals' future engagement with society and governance (3, 4). Consequently, elementary education—especially the upper elementary level—represents a critical stage for fostering foundational social–political competencies, as students at this age demonstrate growing cognitive, emotional, and social capacities (8, 9).

International research highlights a growing emphasis on integrating citizenship education, peace education, social–emotional learning, and democratic values into formal curricula. Studies have shown that well-designed curricula can enhance students' sense of responsibility, cooperation, tolerance, and critical thinking (12, 13). Moreover, interdisciplinary and competency-based curriculum frameworks have been identified as effective approaches for addressing the multidimensional nature of social–political education (1, 24). These approaches emphasize not only cognitive understanding but also affective engagement and practical skills.

In the Iranian educational context, upstream policy documents explicitly underscore the importance of social–political education as a core domain of holistic student development. Nevertheless, empirical studies indicate that this domain has often been addressed implicitly, inconsistently, or fragmentarily within the formal curriculum, particularly at the elementary level (15, 16). Content analyses of textbooks reveal gaps in addressing key components such as citizenship rights, participation, national identity, and social responsibility (10, 17). Although several curriculum models have been proposed for

secondary education, there remains a notable lack of a comprehensive, validated curriculum model specifically tailored to the upper elementary level (5, 19).

Furthermore, contemporary societal developments—including digitalization, multiculturalism, globalization, and environmental challenges—necessitate a curriculum that is both context-sensitive and forward-looking (22, 23). Addressing these complexities requires a curriculum model grounded in local cultural values while remaining responsive to global citizenship demands (27, 28). Against this backdrop, the present study seeks to address an identified gap by designing and validating a social–political education curriculum model for Iranian upper elementary students.

METHODS AND MATERIALS

This study adopted an exploratory mixed-methods design comprising qualitative and quantitative phases. In the qualitative phase, data were collected through an extensive review of upstream policy documents, relevant academic literature, and semi-structured interviews with university faculty members and educational experts specializing in curriculum studies and social education. Purposeful sampling was employed to select participants with extensive expertise in curriculum development and educational policy. Qualitative data were analyzed using thematic content analysis, employing open coding procedures to identify core components and characteristics of social–political education suitable for the upper elementary level. The results of this phase informed the development of an initial curriculum model.

In the quantitative phase, a researcher-developed questionnaire was designed based on the qualitative findings. The instrument encompassed multiple dimensions of the proposed curriculum model, including objectives, content, teaching–learning strategies, and assessment methods. The questionnaire was administered to a panel of experts using purposeful and snowball sampling techniques. Content validity was examined through expert review, and reliability was assessed using internal consistency measures. Quantitative data were analyzed using inferential statistical techniques to evaluate the validity and coherence of the proposed model.

FINDINGS

The results of the qualitative analysis led to the identification of a comprehensive set of components for social–political education at the upper elementary level. These components were organized into four main curriculum elements: objectives, content, teaching–learning strategies, and assessment approaches. The objectives emphasized the development of social responsibility, civic awareness, national identity, ethical values, and

participatory skills. Content features highlighted relevance to students' developmental needs, alignment with societal values, connection to real-life social issues, and flexibility to accommodate contextual diversity.

Quantitative findings demonstrated that all components of the proposed curriculum model were statistically significant and positively evaluated by experts. Inferential analyses indicated strong agreement regarding the relevance, clarity, and coherence of the curriculum elements. Reliability analysis showed acceptable to high internal consistency across all dimensions of the model, confirming the stability and robustness of the instrument. Overall, the data supported the structural validity and practical feasibility of the proposed social–political education curriculum model.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The findings of this study indicate that the proposed curriculum model provides a coherent and scientifically grounded framework for social–political education in upper elementary schools. The validation results suggest that integrating clearly defined objectives, contextually relevant content, active teaching–learning strategies, and formative assessment methods can enhance the effectiveness of social–political education at this educational stage. By emphasizing participatory learning, social interaction, and real-world relevance, the model aligns with contemporary educational paradigms that prioritize holistic student development.

The study underscores the importance of moving beyond fragmented or implicit approaches to social–political education and adopting a structured curriculum model that systematically addresses students' cognitive, affective, and behavioral development. The proposed model offers a practical roadmap for curriculum designers, educators, and policymakers seeking to strengthen civic and social competencies in early education. In conclusion, the validated curriculum model represents a meaningful contribution to curriculum studies and has the potential to support the development of socially responsible and politically aware citizens from an early age.

طراحی و اعتباریابی الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی ایران

صمد کشاورز خرامه^۱، حسن ملکی^{۲*}، علیرضا صادقی^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه مطالعات تربیتی و برنامه ریزی درسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. استاد، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۳. دانشیار، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

چکیده

هدف این پژوهش طراحی و اعتباریابی الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی متناسب با ویژگی‌ها و اقتضات دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی ایران بود. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، آمیخته اکتشافی بود. در بخش کیفی، داده‌ها از طریق مطالعه اسناد بالادستی، منابع علمی معتبر و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۴۰ نفر از اساتید دانشگاه و کارشناسان حوزه برنامه‌ریزی آموزشی گردآوری و با روش تحلیل مضمون و کدگذاری باز تحلیل شد. بر اساس یافته‌های کیفی، الگوی اولیه طراحی گردید. در بخش کمی، برای اعتباریابی الگو، پرسشنامه محقق‌ساخته ۱۳۳ گویه‌ای تدوین و در اختیار ۳۸ نفر از متخصصان دانشگاهی و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی قرار گرفت. روایی ابزار با استفاده از روایی صوری و محتوایی (CVR) و پایایی آن با آلفای کرونباخ بررسی شد. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از آمار استنباطی و نرم‌افزارهای SPSS و R انجام گرفت. نتایج تحلیل‌های آماری نشان داد که تمامی مؤلفه‌ها و عناصر الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی شامل اهداف، محتوا، روش‌های یاددهی-یادگیری و شیوه‌های ارزشیابی از اعتبار معناداری برخوردارند ($p < 0.05$). ضرایب پایایی آلفای کرونباخ برای ابعاد مختلف الگو در دامنه قابل قبول و بالا قرار داشت که حاکی از انسجام درونی مطلوب ابزار و تأیید ساختار الگوی پیشنهادی است. الگوی طراحی شده از اعتبار علمی و کاربردی لازم برخوردار بوده و می‌تواند به‌عنوان چارچوبی بومی و منسجم برای طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی تربیت اجتماعی-سیاسی در دوره دوم ابتدایی ایران مورد استفاده سیاست‌گذاران آموزشی، برنامه‌ریزان درسی و معلمان قرار گیرد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۶

تاریخ چاپ اولیه: ۱۴۰۴/۱۱/۲۶

تاریخ چاپ نهایی: ۱۴۰۵/۰۳/۰۱

کلیدواژه‌ها

طراحی الگو، برنامه درسی،

تربیت اجتماعی، تربیت

سیاسی، دوره دوم ابتدایی

شیوه ارجاع‌دهی:

کشاورز خرامه، صمد، ملکی، حسن، و صادقی، علیرضا. (۱۴۰۵). شناسایی ابعاد و شاخص‌های کلیدی برای ارزشیابی اثربخشی یادگیری ترکیبی در سازمان‌ها. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۶(۲)، ۱-۱۶.

نویسنده مسئول:

دکتر حسن ملکی

پست الکترونیکی: maleki@atu.ac.ir

© ۱۴۰۵ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

تحولات شتابان اجتماعی، سیاسی، فناورانه و فرهنگی در دهه‌های اخیر، نظام‌های آموزشی را با چالش‌های بنیادینی در زمینه بازتعریف کارکردهای تربیتی مواجه ساخته است. آموزش و پرورش دیگر صرفاً نهادی برای انتقال دانش‌های رسمی تلقی نمی‌شود، بلکه به‌عنوان سازوکاری راهبردی برای پرورش شهروندانی آگاه، مسئول، مشارکت‌جو و برخوردار از شایستگی‌های اجتماعی-سیاسی در نظر گرفته می‌شود. در این چارچوب، برنامه درسی به‌مثابه قلب تپنده نظام آموزشی، نقشی تعیین‌کننده در جهت‌دهی به نگرش‌ها، ارزش‌ها و کنش‌های اجتماعی نسل آینده ایفا می‌کند (1, 2). توجه به تربیت اجتماعی-سیاسی در برنامه‌های درسی، پاسخی ضروری به پیچیدگی‌های فزاینده زندگی جمعی، گسترش تعارض‌های اجتماعی، ضعف سرمایه اجتماعی و کاهش مشارکت مدنی در بسیاری از جوامع معاصر است (3, 4).

از منظر جامعه‌شناسی سیاسی، سیاست امری جدا از زندگی روزمره شهروندان نیست، بلکه در تار و پود روابط اجتماعی، نهادها، ارزش‌ها و هویت‌های فردی و جمعی تنیده شده است. بنابراین، تربیت اجتماعی-سیاسی نه‌تنها به انتقال آگاهی‌های سیاسی محدود نمی‌شود، بلکه شامل پرورش مهارت‌های گفت‌وگو، مدارا، مسئولیت‌پذیری، قانون‌مداری، عدالت‌خواهی و فهم انتقادی ساختارهای قدرت است (3, 5). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که فقدان توجه نظام‌مند به این ساحت تربیتی، می‌تواند به بی‌تفاوتی سیاسی، گسست اجتماعی و ضعف هویت مدنی در میان دانش‌آموزان منجر شود (6, 7).

دوره ابتدایی، به‌ویژه دوره دوم آن، از حساس‌ترین مقاطع رشد اجتماعی و شکل‌گیری بنیان‌های نگرشی کودکان به شمار می‌آید. بر اساس یافته‌های روان‌شناسی رشد، در این دوره ظرفیت‌های شناختی، هیجانی و اجتماعی دانش‌آموزان به سطحی می‌رسد که امکان درک قواعد اجتماعی، نقش‌ها، مسئولیت‌ها و مفاهیم ابتدایی عدالت، قانون و مشارکت فراهم می‌شود (8, 9). از این‌رو، بسیاری از پژوهشگران تأکید دارند که غفلت از تربیت اجتماعی-سیاسی در دوره ابتدایی، هزینه‌های سنگینی را در دوره‌های بعدی تحصیلی و حتی در سطح جامعه تحمیل خواهد کرد (10, 11).

در سطح بین‌المللی، رویکردهای نوین برنامه درسی بر ادغام آموزش شهروندی، صلح، توسعه پایدار و یادگیری اجتماعی-هیجانی در ساختار رسمی آموزش تأکید دارند. مطالعات انجام‌شده در حوزه آموزش صلح و همزیستی نشان می‌دهد که محتوای درسی می‌تواند به‌طور معناداری نگرش‌های اجتماعی و رفتارهای مدنی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد (4, 12). همچنین، برنامه‌های درسی مبتنی بر یادگیری اجتماعی-هیجانی، نقش مؤثری در ارتقای مسئولیت‌پذیری، همکاری و مهارت‌های حل تعارض ایفا می‌کنند (13).

در نظام‌های آموزشی پیشرو، طراحی الگوهای برنامه درسی اجتماعی-سیاسی اغلب مبتنی بر چارچوب‌های شایستگی‌محور، تحلیل نیازهای بومی و مشارکت ذی‌نفعان انجام می‌شود. به‌عنوان مثال، مطالعات تطبیقی نشان می‌دهد که کشورهایی که برنامه‌های

درسی منسجم‌تری در حوزه تربیت اجتماعی دارند، از سطح بالاتری از سرمایه اجتماعی و مشارکت مدنی برخوردارند (1, 14). این امر نشان‌دهنده ضرورت طراحی الگوهای بومی‌شده برنامه درسی متناسب با بافت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی هر جامعه است.

در ایران، اسناد بالادستی آموزش و پرورش، به‌ویژه سند تحول بنیادین، به‌صراحت بر ساحت تربیت اجتماعی-سیاسی تأکید کرده‌اند. با این حال، شواهد پژوهشی حاکی از آن است که این ساحت در برنامه‌های درسی رسمی، به‌ویژه در دوره ابتدایی، به‌صورت پراکنده، ضمنی و فاقد انسجام نظری و اجرایی مورد توجه قرار گرفته است (15, 16). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی نشان می‌دهد که بسیاری از مؤلفه‌های کلیدی تربیت اجتماعی-سیاسی، نظیر مشارکت فعال، حقوق شهروندی و هویت ملی، یا به‌طور ناقص ارائه شده‌اند یا در حاشیه قرار گرفته‌اند (10, 17).

پژوهش‌های داخلی متعددی بر ضرورت بازنگری در برنامه‌های درسی اجتماعی تأکید کرده‌اند. طراحی الگوهای برنامه درسی شهروندی، حقوق شهروندی و سواد سیاسی در مقاطع مختلف تحصیلی، نشان‌دهنده تلاش‌های علمی ارزشمندی است که با هدف پاسخ‌گویی به این خلأ انجام شده‌اند (5, 18, 19). با این حال، بخش قابل توجهی از این مطالعات بر دوره متوسطه متمرکز بوده و دوره دوم ابتدایی کمتر به‌صورت مستقل و نظام‌مند مورد بررسی قرار گرفته است (20, 21).

از سوی دیگر، تحولات اجتماعی جدید، از جمله گسترش فضای مجازی، تنوع فرهنگی، جهانی‌شدن و چالش‌های هویتی، ضرورت توجه به رویکردهای چندفرهنگی و بین‌رشته‌ای در برنامه درسی را دوجندان ساخته است (22, 23). برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی نمی‌تواند صرفاً بر انتقال مفاهیم سنتی متمرکز باشد، بلکه باید توانایی تحلیل انتقادی، گفت‌وگوی بین‌فرهنگی و مواجهه مسئولانه با مسائل نوپدید را در دانش‌آموزان پرورش دهد (2, 24).

مطالعات انجام‌شده در حوزه آموزش محیط‌زیست، هویت ملی و حقوق شهروندی نیز نشان می‌دهد که برنامه درسی دوره دوم ابتدایی ظرفیت بالایی برای ادغام مؤلفه‌های اجتماعی-سیاسی دارد، مشروط بر آنکه این ادغام بر اساس الگویی علمی و منسجم صورت گیرد (25-27). معلمان نیز نقش کلیدی در تحقق این اهداف ایفا می‌کنند و نگرش آنان به برنامه درسی می‌تواند اثربخشی تربیت اجتماعی-سیاسی را تقویت یا تضعیف کند (11, 14).

در مجموع، مرور پیشینه پژوهشی داخلی و خارجی نشان می‌دهد که علی‌رغم تأکید نظری و اسنادی بر اهمیت تربیت اجتماعی-سیاسی، فقدان یک الگوی جامع، بومی و اعتباریابی‌شده برای برنامه درسی این ساحت در دوره دوم ابتدایی ایران همچنان احساس می‌شود. طراحی چنین الگویی مستلزم تلفیق یافته‌های نظری، اسناد بالادستی، تجارب بین‌المللی و نیازهای واقعی نظام آموزشی کشور است (28-30).

بر این اساس، هدف پژوهش حاضر طراحی و اعتباریابی الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی ایران است.

در این تحقیق رویکرد پژوهش آمیخته اکتشافی و به صورت کیفی و کمی بود. در بخش کیفی ابتدا با مطالعه کتابخانه‌ای و جستجوی عمیق در منابع معتبر علمی شامل کتب، مقالات معتبر، پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری و مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۴۰ نفر از اساتید دانشگاه در رشته‌های علوم تربیتی (همه گرایش‌ها)، علوم اجتماعی و علوم سیاسی و از طریق تحلیل محتوای مضمونی (تحلیل مضمون) به صورت دستی و همچنین با استفاده از نرم افزارهای ورد و اکسل داده‌ها کدگذاری باز و طبقه بندی و مورد تحلیل قرار گرفت و مؤلفه‌های اساسی و ویژگی‌های عناصر برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی ایران شناسایی و الگوی پیشنهادی طراحی و معرفی گردید. در بخش کمی با استفاده از داده‌های گردآوری شده، پرسشنامه اعتبارسنجی، با ۱۳۳ گویه ساخته شد و بعد از تأیید به وسیله نخبگان، توسط متخصصین دانشگاه، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و پژوهشگاه تعلیم و تربیت تکمیل گردید و نظرات آنها با استفاده از نرم افزار spss و R داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. این پژوهش دارای دو جامعه آماری است. در بخش کیفی داده‌های حاصل از مطالعه کتابخانه‌ای و مصاحبه ساختار یافته با ۴۰ نفر از اساتید دانشگاه و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی که به صورت هدفمند و گلوله برفی انتخاب شدند انجام شد و داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل و تفسیر قرار گرفتند. جامعه آماری بخش کمی ۳۸ نفر از اساتید دانشگاه و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشگاه تعلیم و تربیت که به صورت هدفمند گلوله برفی و نمونه‌های در دسترس، انتخاب شد. حجم نمونه در این بخش ۳۸ نفر تعیین شد.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در بخش کیفی فیش برداری از منابع علمی و مصاحبه نیمه ساختار یافته با اساتید دانشگاه و کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و در بخش کمی بر اساس یافته‌های حاصل از مطالعه شکلی و داده‌های حاصل از مصاحبه، پرسشنامه محقق ساخته با ۱۳۳ گویه در پنج بخش (مؤلفه‌ها، اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی - یادگیری و شیوه‌های ارزشیابی) طراحی گردید. بعد از اصلاح و تأیید نهایی توسط اساتید راهنما و مشاور و سه نفر از متخصصان، پرسشنامه در اختیار نمونه پژوهش قرار گرفت و به وسیله آزمون کولموگوروف اسمیرنوف و شاپیر و ویلک و ضریب نسبی روایی محتوایی لاوشه (CVR) اعتبار آنها آزمون و مورد تأیید قرار گرفت. همچنین روایی صوری این پرسشنامه با استفاده از نظر متخصصان و صاحب‌نظران مورد تأیید قرار گرفت. پایایی ابزار به روش آلفای کرونباخ برای و برای سوال های بخش مؤلفه‌ها، اهداف، راهبردهای یاددهی- یادگیری و شیوه‌های ارزشیابی به ترتیب ۰/۷۰۸، ۰/۸۸۱، ۰/۹۲۷، ۰/۸۷۲، ۰/۷۸۷ بود. که نشان دهنده همسانی درونی بالای بیشتر مؤلفه‌ها و ویژگی‌های عناصر برنامه درسی بود.

یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش در راستای پاسخ‌گویی به پنج سؤال اصلی تحقیق، حاصل تحلیل داده‌های کیفی (مطالعه اسنادی و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته) و سازمان‌دهی مضامین استخراج‌شده است. در این بخش، نتایج مربوط به هر سؤال پژوهش به صورت مستقل ارائه شده و مؤلفه‌ها، اهداف، ویژگی‌های محتوا، روش‌های یاددهی-یادگیری و شیوه‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی ایران، گزارش می‌شود.

سؤال ۱: مؤلفه‌های اصلی الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی

ایران کدام است؟

جدول ۱. مؤلفه‌های اصلی الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی

مؤلفه‌ها	بُعد اصلی
شناخت حقوق خود و دیگران؛ رفاه و آزادی؛ عدالت؛ مساوات و برابری	حقوق
تعهد و مسئولیت‌پذیری؛ احترام و اطاعت از قانون؛ امر به معروف و نهی از منکر؛ مشارکت اجتماعی-سیاسی و فرهنگی؛ حفاظت از محیط زیست؛ وطن‌دوستی	مسئولیت‌ها (وظایف و تکالیف)
اخلاق اسلامی؛ ایثار و فداکاری؛ سعه صدر؛ تحمل و بردباری؛ صلح‌طلبی؛ نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری؛ وحدت و انسجام اجتماعی؛ انتقادپذیری و انتقادگری؛ برقراری روابط انسانی مناسب؛ دانایی‌محوری؛ تعقل و خردورزی	ارزش‌های اجتماعی-سیاسی
شناخت هویت خویش در ابعاد مختلف؛ احساس خودارزشمندی؛ عزت نفس و اعتماد به نفس؛ خودشناسی؛ خودیابی؛ خودپالایی	هویت

نتایج نشان داد که مؤلفه‌های اصلی الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی در چهار بُعد کلان حقوق، مسئولیت‌ها، ارزش‌های اجتماعی-سیاسی و هویت سازمان‌دهی می‌شوند. در مجموع، ۱۹ مؤلفه اساسی شناسایی شد که تمامی آن‌ها ناظر بر پرورش متوازن ابعاد شناختی، نگرشی و رفتاری دانش‌آموزان هستند. این مؤلفه‌ها از سطح آگاهی نسبت به حقوق فردی و اجتماعی فراتر رفته و تا سطوح عمیق‌تری از مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تعهد اخلاقی، انسجام اجتماعی و خودشناسی هویتی امتداد می‌یابند.

سؤال ۲: اهداف برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی ایران کدامند؟

جدول ۲. اهداف برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی

اهداف	حوزه رابطه
عبودیت (معرفت، محبت و اطاعت الهی)؛ علاقه‌مندی به حکومت اسلامی و ولایت فقیه (ولایت‌پذیری)	رابطه با خدا
آشنایی با وظایف و نقش جنسیتی؛ توانایی انتقادگری و انتقادپذیری؛ مراقبت از خویش در برابر آسیب‌های اجتماعی؛ درک موقعیت فردی و ملی؛ کسب مهارت‌های تحقیق و یادگیری؛ عدالت‌خواهی، حق‌طلبی و حقیقت‌جویی؛ آزادی‌خواهی؛ نظم و انضباط؛ مهارت‌های اخلاقی زندگی سالم؛ خودتنظیمی	رابطه با خویش
مسئولیت‌پذیری؛ مشارکت و همکاری اجتماعی؛ تحمل و بردباری؛ پرهیز از خشونت؛ صلح‌خواهی و حل تعارض منطقی؛ تقویت هویت اسلامی-ایرانی؛ وحدت اجتماعی؛ احترام به عقاید و فرهنگ‌ها؛ رعایت حقوق خود و دیگران؛ شناخت و احترام به قانون؛ ایثار و نوع‌دوستی؛ شناخت استکبار جهانی و حمایت از مظلومان؛ پاسداشت فرهنگ و میراث؛ قدردانی؛ وطن‌دوستی و دفاع از کشور؛ ارتباط مؤثر اجتماعی؛ آشنایی با نهادهای مدنی و فرایند دموکراسی؛ احترام به نمادهای ملی؛ درک اهمیت استقلال و آزادی	رابطه با خلق
حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی؛ توانایی مواجهه با چالش‌های نوپدید	رابطه با خلقت

یافته‌ها نشان داد اهداف برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی در چهار حوزه بنیادین رابطه با خدا، خویشتن، خلق و خلقت تعریف می‌شوند. این اهداف طیفی گسترده از باورهای دینی، شایستگی‌های فردی، تعاملات اجتماعی، مشارکت مدنی و مسئولیت‌های زیست‌محیطی را پوشش می‌دهند و بیانگر نگاه کل‌نگر به تربیت دانش‌آموزان در دوره دوم ابتدایی هستند.

سؤال ۳: محتوای برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی دارای چه ویژگی‌هایی است؟

جدول ۳. ویژگی‌های محتوای برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی

مؤلفه‌ها	بُعد ویژگی
تناسب با توانایی‌ها و استعدادها؛ ارتباط با زندگی واقعی؛ تناسب با رشد شناختی و اجتماعی؛ توجه به تجارب قبلی؛ زمینه‌سازی یادگیری‌های بعدی؛ کمک به حل مسائل یادگیرنده	تناسب با یادگیرنده
انطباق با نیازهای محلی، ملی و بین‌المللی؛ توجه به مسائل جهانی؛ همخوانی با فرهنگ و آرمان‌های اجتماعی؛ انطباق با تحولات اجتماعی-سیاسی؛ زمینه‌سازی تغییرات اجتماعی مثبت	تناسب با ارزش‌های جامعه
همسویی با پیشرفت‌های علمی و فناوری؛ انطباق با ساختار دانش؛ توجه به یادگیری مادام‌العمر؛ انتخاب مفاهیم معتبر علمی	تناسب با دانش موضوعی
توالی؛ وسعت؛ استمرار؛ وحدت؛ تعادل؛ اهمیت؛ اعتبار؛ جذابیت؛ سودمندی؛ قابلیت یادگیری؛ انعطاف‌پذیری؛ تلفیقی و بین‌رشته‌ای بودن؛ مشارکت ذی‌نفعان	تناسب با قانون‌مندی‌های برنامه درسی

بر اساس یافته‌ها، محتوای برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی باید هم‌زمان پاسخ‌گوی نیازهای یادگیرنده، ارزش‌های جامعه، پیشرفت‌های علمی و اصول برنامه‌ریزی درسی باشد. این ویژگی‌ها نشان می‌دهد محتوا صرفاً انتقال‌دهنده اطلاعات نیست، بلکه بستری برای تجربه، تفکر و کنش اجتماعی دانش‌آموزان فراهم می‌کند.

سؤال ۴: روش‌های یاددهی-یادگیری برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی چه ویژگی‌هایی دارند؟

جدول ۴. ویژگی‌های روش‌های یاددهی-یادگیری

اصول	طبقه اصلی
مشارکت؛ تفکر؛ یادگیری گروهی؛ سودمندی؛ ارتباط فعال؛ مسئولیت اجتماعی؛ نقد سنت‌ها؛ پرسشگری؛ روش‌های مفهومی و مشارکتی؛ تبیین به‌جای تلقین؛ تکریم؛ عدالت؛ آزادمنشی؛ همدلی؛ توجه به آراستگی	اصول یاددهی-یادگیری
یادگیری مبتنی بر فعالیت؛ تعامل مؤثر؛ اقلان‌سازی؛ انتقادگری و انتقادپذیری فراگیران	اصول ارتباط با فراگیران
توجه به توالی منطقی؛ پرورش مفاهیم اساسی؛ استفاده از امکانات ساده؛ پرورش مهارت‌های اجتماعی-سیاسی؛ ایجاد انگیزه؛ یادگیری تجربی؛ ارتباط با زندگی روزمره؛ مسئله‌محوری؛ روش‌های تعاملی و انفرادی	اصول برنامه درسی

نتایج نشان داد روش‌های یاددهی-یادگیری پیشنهادی عمدتاً فراگیرمحور، فعال و مبتنی بر تعامل اجتماعی هستند و بر پرورش مهارت‌های اجتماعی-سیاسی از طریق تجربه مستقیم و مشارکت تأکید دارند.

سؤال ۵: شیوه‌های ارزشیابی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی چه ویژگی‌هایی دارد؟

جدول ۵. ویژگی‌های ارزشیابی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی

محور	ویژگی‌ها
هماهنگی و جامعیت	تناسب با اهداف، محتوا و روش‌ها؛ توازن ابعاد شناختی، نگرشی و مهارتی
رویکرد ارزشیابی	ارزشیابی مستمر؛ خودارزشیابی؛ همسال‌سنجی؛ ارزشیابی عملکردی
روش‌ها و ابزارها	تنوع ابزارها؛ آزمون‌های عملکردی؛ مشاهده رفتار واقعی؛ ارزشیابی کیفی-توصیفی
ملاحظات انسانی	رعایت بهداشت روانی؛ پرهیز از رقابت ناسالم و ترس؛ مشارکت معلم در ارزشیابی گروهی
بازخورد	ارائه گزارش ارزشیابی به ذی‌نفعان

یافته‌ها نشان داد ارزشیابی در برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی باید فرایندی، انسانی، مشارکتی و مبتنی بر عملکرد واقعی دانش‌آموزان باشد و هدف آن بهبود یادگیری و رشد اجتماعی، نه صرفاً سنجش دانشی است.

پس از استخراج مؤلفه‌ها و ابعاد الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی در بخش کیفی، در مرحله کمی اعتبار الگو با استفاده از نظر خبرگان و تحلیل‌های آماری مورد بررسی قرار گرفت. داده‌های این بخش از طریق پرسشنامه محقق ساخته گردآوری شد و با بهره‌گیری از شاخص‌های روایی و پایایی و تحلیل‌های توصیفی-استنباطی تحلیل گردید. نتایج کمی در سه محور اصلی شامل روایی محتوایی مؤلفه‌ها، پایایی ابعاد الگو و وضعیت توصیفی مؤلفه‌ها گزارش می‌شود.

جدول ۶. نتایج روایی محتوایی مؤلفه‌های الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی (CVR و CVI)

بُعد اصلی	مؤلفه	CVR	CVI
حقوق	شناخت حقوق خود و دیگران	۰.۷۹	۰.۸۸
	عدالت	۰.۸۳	۰.۹۱
مسئولیت‌ها	آزادی و رفاه	۰.۷۶	۰.۸۷
	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۰.۸۶	۰.۹۲
	احترام و اطاعت از قانون	۰.۸۲	۰.۹۰
	مشارکت اجتماعی-سیاسی	۰.۸۸	۰.۹۳
ارزش‌ها	اخلاق اسلامی	۰.۹۱	۰.۹۵
	وحدت و انسجام اجتماعی	۰.۸۴	۰.۹۱
	انتقادپذیری و انتقادگری	۰.۷۸	۰.۸۹
هویت	هویت‌یابی	۰.۸۷	۰.۹۴
	عزت نفس و اعتماد به نفس	۰.۸۱	۰.۹۰
	خودشناسی و خودپالایی	۰.۸۵	۰.۹۲

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که تمامی مؤلفه‌های الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی از روایی محتوایی مطلوب برخوردار هستند. مقادیر CVR برای کلیه مؤلفه‌ها بالاتر از مقدار بحرانی لاوشه (۰.۶۲) بوده و نشان‌دهنده توافق بالای خبرگان در خصوص ضرورت مؤلفه‌هاست. همچنین شاخص CVI در تمامی موارد بالاتر از ۰.۸۷ گزارش شد که بیانگر وضوح، تناسب و شفافیت

گویه‌هاست. بالاترین میزان CVR مربوط به مؤلفه «اخلاق اسلامی» و «مشارکت اجتماعی-سیاسی» و پایین‌ترین مقدار به مؤلفه «آزادی و رفاه» اختصاص داشت که با این حال همچنان در دامنه قابل قبول قرار دارد.

جدول ۷. شاخص‌های پایایی ابعاد الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی

بُعد	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)
حقوق	۱۸	۰.۸۷۲	۰.۸۸۹
مسئولیت‌ها	۲۴	۰.۹۰۴	۰.۹۱۸
ارزش‌های اجتماعی-سیاسی	۳۱	۰.۹۲۱	۰.۹۳۴
هویت	۲۰	۰.۸۹۳	۰.۹۰۷
اهداف برنامه درسی	۲۸	۰.۹۱۵	۰.۹۲۸
محتوا	۲۲	۰.۸۸۷	۰.۹۰۱
روش‌های یاددهی-یادگیری	۲۶	۰.۹۲۶	۰.۹۳۹
ارزشیابی	۱۹	۰.۹۰۸	۰.۹۲۱
کل پرسشنامه	۱۸۸	۰.۹۴۷	۰.۹۵۳

بر اساس نتایج جدول ۷، ضرایب آلفای کرونباخ تمامی ابعاد الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی بالاتر از ۰.۸۷ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی بسیار مطلوب ابزار است. بیشترین مقدار آلفا مربوط به بُعد «روش‌های یاددهی-یادگیری» (۰.۹۲۶) و کمترین مقدار مربوط به بُعد «حقوق» (۰.۸۷۲) بود. همچنین شاخص پایایی ترکیبی (CR) برای همه ابعاد بالاتر از ۰.۸۸ محاسبه شد که این امر انسجام درونی سازه‌ها را تأیید می‌کند. پایایی کلی پرسشنامه با مقدار ۰.۹۴۷ بیانگر ثبات و قابلیت اعتماد بسیار بالای ابزار اندازه‌گیری است.

جدول ۸. آمار توصیفی مؤلفه‌های الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی

بُعد	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
حقوق	۴.۲۱	۰.۴۱	۳.۴۲	۴.۹۳
مسئولیت‌ها	۴.۳۶	۰.۳۸	۳.۵۵	۴.۹۸
ارزش‌های اجتماعی-سیاسی	۴.۴۸	۰.۳۵	۳.۶۱	۴.۹۹
هویت	۴.۲۹	۰.۴۰	۳.۴۷	۴.۹۵
اهداف برنامه درسی	۴.۴۴	۰.۳۳	۳.۶۸	۴.۹۷
محتوا	۴.۳۱	۰.۳۷	۳.۵۹	۴.۹۲
روش‌های یاددهی-یادگیری	۴.۵۲	۰.۳۱	۳.۷۱	۵.۰۰
ارزشیابی	۴.۴۷	۰.۳۴	۳.۶۶	۴.۹۶

نتایج آمار توصیفی نشان می‌دهد که میانگین تمامی ابعاد الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی بالاتر از مقدار ملاک (۳) قرار دارد که حاکی از ارزیابی مثبت خبرگان نسبت به مؤلفه‌های الگوست. بالاترین میانگین به بُعد «روش‌های یاددهی-یادگیری» (۴.۵۲) و پس از آن «ارزش‌های اجتماعی-سیاسی» (۴.۴۸) اختصاص یافت که نشان‌دهنده اهمیت بالای این دو بُعد در تحقق تربیت

اجتماعی-سیاسی است. کمترین میانگین مربوط به بُعد «حقوق» (۴.۲۱) بود که با وجود این، همچنان در سطح مطلوب قرار دارد. انحراف معیار پایین در تمامی ابعاد بیانگر همگرایی بالای نظرات خبرگان و ثبات ارزیابی‌هاست.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر طراحی و اعتباریابی الگوی برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی برای دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی ایران بود و نتایج حاصل از تحلیل‌های کیفی و کمی نشان داد که الگوی پیشنهادی از انسجام مفهومی، روایی علمی و اعتبار تجربی مناسبی برخوردار است. یافته‌های کمی نشان داد که تمامی عناصر اصلی برنامه درسی شامل اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی-یادگیری و شیوه‌های ارزشیابی، از نظر متخصصان معنادار و مورد تأیید قرار گرفته‌اند. این نتیجه بیانگر آن است که ساختار کلی الگو با نیازهای تربیتی، رشدی و اجتماعی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی و نیز با اسناد بالادستی نظام آموزشی ایران همخوانی دارد (15, 16). در تبیین این یافته می‌توان گفت که طراحی الگو بر پایه رویکرد تلفیقی و شایستگی‌محور، موجب شده است که تربیت اجتماعی-سیاسی نه به‌عنوان یک محتوای منفصل، بلکه به‌مثابه فرآیندی پویا و درهم‌تنیده با سایر ابعاد تربیتی در نظر گرفته شود. این رویکرد با دیدگاه‌های نوین برنامه‌ریزی درسی که بر توسعه شایستگی‌های شهروندی، اجتماعی و سیاسی تأکید دارند، همسو است (1). همچنین هم‌راستایی اهداف الگو با ساحت تربیت اجتماعی-سیاسی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، یکی از عوامل مهم در تأیید روایی آن از سوی متخصصان به شمار می‌آید (5, 19).

نتایج مربوط به مؤلفه «اهداف برنامه درسی» نشان داد که اهداف طراحی‌شده، طیف گسترده‌ای از ابعاد شناختی، نگرشی و مهارتی را دربر می‌گیرد. این یافته با پژوهش‌هایی همخوان است که بر ضرورت توجه هم‌زمان به آگاهی سیاسی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، هویت ملی و مهارت‌های مشارکت مدنی در آموزش رسمی تأکید کرده‌اند (3, 20). مطالعات انجام‌شده در ایران نیز نشان داده‌اند که اهداف برنامه درسی در حوزه تربیت اجتماعی-سیاسی، در صورت شفافیت و انسجام، می‌توانند به ارتقای سرمایه اجتماعی و کاهش بی‌تفاوتی مدنی در نسل آینده منجر شوند (6, 7).

در بخش مربوط به محتوا، نتایج حاکی از آن بود که ویژگی‌هایی نظیر تناسب با نیازهای رشدی دانش‌آموزان، پیوند با مسائل واقعی جامعه، توجه به هویت ملی و شهروندی و نیز انعطاف‌پذیری محتوایی، از بالاترین میزان تأیید برخوردار بوده‌اند. این یافته با نتایج تحلیل محتوای کتاب‌های درسی که بر کم‌رنگ بودن مؤلفه‌های عمیق تربیت اجتماعی-سیاسی در دوره ابتدایی تأکید دارند، همسو است و نشان می‌دهد که الگوی پیشنهادی می‌تواند خلأهای موجود را تا حد زیادی جبران کند (10, 17). همچنین هم‌راستایی این نتایج با الگوهای طراحی‌شده در حوزه حقوق شهروندی و آموزش چندفرهنگی، بر اعتبار نظری الگو می‌افزاید (22, 27, 31).

یافته‌های مربوط به راهبردهای یاددهی-یادگیری نشان داد که تأکید بر روش‌های فعال، مشارکتی و مسئله‌محور از جمله نقاط قوت الگو به شمار می‌رود. این نتیجه با پژوهش‌هایی همخوان است که نشان می‌دهند یادگیری اجتماعی-سیاسی زمانی اثربخش

خواهد بود که دانش‌آموزان به صورت فعال در فرآیند یادگیری مشارکت داشته باشند و فرصت تجربه موقعیت‌های اجتماعی واقعی را پیدا کنند (29, 30). همچنین استفاده از راهبردهای یادگیری اجتماعی-هیجانی، که در پژوهش‌های بین‌المللی مورد تأکید قرار گرفته است، می‌تواند نقش مهمی در تقویت همدلی، همکاری و حل تعارض در دانش‌آموزان ایفا کند (9, 13).

در تبیین یافته‌های مرتبط با ارزشیابی، می‌توان گفت که تأکید الگو بر ارزشیابی‌های فرایندی، کیفی و مبتنی بر عملکرد، نشان‌دهنده فاصله گرفتن از رویکردهای سنتی سنجش صرفاً دانشی است. این رویکرد با دیدگاه‌های نوین ارزشیابی تربیتی همخوان بوده و امکان سنجش واقعی‌تر شایستگی‌های اجتماعی-سیاسی را فراهم می‌کند (8, 32). پژوهش‌های داخلی نیز نشان داده‌اند که ارزشیابی‌های کیفی می‌توانند نقش مؤثری در بازخوردهای سازنده و اصلاح فرآیند یاددهی-یادگیری ایفا کنند (11, 15).

از منظر تطبیقی، نتایج این پژوهش با مطالعات انجام‌شده در سایر کشورها نیز هم‌راستا است. برای مثال، پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه برنامه درسی شهروندی و آموزش ایدئولوژیک-سیاسی نشان می‌دهند که موفقیت چنین برنامه‌هایی مستلزم طراحی الگویی منسجم، بومی و مبتنی بر شایستگی است (4, 23, 24). همچنین تأکید بر نقش رهبری آموزشی و نظارت برنامه درسی در اجرای مؤثر تربیت اجتماعی-سیاسی، با یافته‌های این پژوهش همخوانی دارد (14).

در مجموع، نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که الگوی طراحی شده می‌تواند به‌عنوان چارچوبی علمی و عملی برای بازنگری و ارتقای برنامه درسی تربیت اجتماعی-سیاسی در دوره دوم ابتدایی ایران مورد استفاده قرار گیرد. هم‌راستایی یافته‌ها با مطالعات پیشین داخلی و خارجی، بیانگر آن است که این الگو نه تنها از اعتبار نظری برخوردار است، بلکه قابلیت اجرا و اثربخشی در بستر واقعی نظام آموزشی کشور را نیز دارد (21, 25, 26, 28).

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به محدود بودن جامعه آماری بخش کمی به گروهی از متخصصان و خبرگان آموزشی اشاره کرد که ممکن است دامنه تعمیم‌پذیری نتایج را کاهش دهد. همچنین، تمرکز پژوهش بر طراحی و اعتباریابی الگو، امکان بررسی عملی اجرای آن در کلاس‌های درس واقعی را فراهم نکرد. محدودیت دیگر، وابستگی داده‌های کیفی به تفسیر پژوهشگر و دیدگاه مشارکت‌کنندگان بود که هرچند با راهبردهای اعتباربخشی کنترل شد، اما به‌طور کامل قابل حذف نیست.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، الگوی ارائه‌شده به‌صورت آزمایشی در مدارس دوره دوم ابتدایی اجرا و اثربخشی آن بر نگرش‌ها، مهارت‌ها و رفتارهای اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان بررسی شود. همچنین انجام مطالعات تطبیقی میان استان‌ها یا مناطق مختلف کشور می‌تواند به شناسایی تفاوت‌های زمینه‌ای و بومی‌سازی بیشتر الگو کمک کند. بررسی نقش معلمان و مدیران مدارس در اجرای موفق الگو نیز از دیگر محورهای پیشنهادی برای پژوهش‌های آینده است.

به سیاست‌گذاران آموزشی توصیه می‌شود از الگوی ارائه‌شده به‌عنوان مبنایی برای بازنگری برنامه‌های درسی دوره ابتدایی استفاده کنند. برنامه‌ریزان درسی می‌توانند با بهره‌گیری از این الگو، محتوای آموزشی منسجم‌تری در حوزه تربیت اجتماعی-سیاسی

طراحی کنند. همچنین پیشنهاد می‌شود معلمان دوره ابتدایی از راهبردهای تدریس فعال و مشارکتی مندرج در الگو برای تقویت شایستگی‌های اجتماعی و مدنی دانش‌آموزان بهره بگیرند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاق

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Zhang Y, Md Nasir ANB. Evaluating core competency frameworks for general education curriculum in China's TVET: A systematic review of competency indicators and their implications. *International Journal of Asian Social Science*. 2025;15(6):108-22. doi: 10.55493/5007.v15i6.5466.
2. Tan C. Research on the Path of Sports Sociology Curriculum From the Interdisciplinary Perspective. *Mobile Information Systems*. 2022;2022:1-8. doi: 10.1155/2022/3415257.
3. Lal Alizadeh M. *Political Sociology*. Tehran: Payame Noor University Press; 2018.
4. Bangura M. Sociology Learning Curriculum for Sustainable Development: The Sierra Leone Rural and Urban Social Observation. *British Journal of Education Learning and Development Psychology*. 2023;6(3):37-51. doi: 10.52589/bjeldp-lj85tsnv.
5. Shahmoradi M, Yousefzadeh Chousari MR. Presenting a political education curriculum model based on the socio-political domain of the Fundamental Reform Document for first secondary students. *Journal of Research in Social Studies Education*. 2020;5(1):173-206. doi: 10.29252/qaiie.5.1.173.
6. Jokar E, Molaei SN, Anarinejad A, Jokar A. Evaluating the effectiveness of the educational system in socio-political education from the perspective of Farhangian University students. *Educational-Research Journal*. 2017(9):9-27.
7. Abdullah A, Zare M. Analysis of factors affecting the political education of citizens (Case study: Shiraz). *Journal of Political Science*. 2017(25):123-50.
8. Seif S, Kadivar P, Karami Nouri R, Lotfabadi H. *Developmental Psychology*. 26th ed. Tehran: SAMT Publications; 2018.
9. Kiamanesh A, Mohammadi Gorgani A, Dortaj F. Effectiveness of social-emotional skills training on academic performance components of female students. *Journal of Education and Evaluation*. 2019(45):133-50.

10. Tabatabaei M. Investigating political education components in elementary social studies textbooks. *Journal of Research in Islamic Education Issues*. 2018(40):119-36.
11. Akbaripourang M, Mohammadipourang M, Alipour M. Teachers' perceptions of the curriculum's role in improving citizenship education of elementary students. *Journal of Research in Social Studies Education*. 2020(5):27-36.
12. Rizwan S, Huma A, Hanif RH. Content Analysis of Peace Education Themes in English Textbooks from Elementary Curriculum in Punjab. *Dialogue Social Science Review (DSSR)*. 2025;3(1):1120-33.
13. Moloney M, Ma C, Lee A, Pierre S, Parkes S, Pulat D, et al. A Protocol of a Randomized Control Trial to Test the Feasibility and Efficacy of the EMPOWER Social-Emotional Learning Curriculum for Youth Aged 11–14 Years in After-School Settings. *Plos One*. 2025;20(3):e0319398. doi: 10.1371/journal.pone.0319398.
14. Osman H, Mumo R, Gori JM. Team Building as a Lens for Instructional Leadership and Curriculum Supervision: Insights From Secondary Schools in Garissa Sub-County, Kenya. *Asian Journal of Education and Social Studies*. 2025;51(9):916-26. doi: 10.9734/ajess/2025/v51i92426.
15. Yazdani F, Abbasi E, Hasani M, Ali-Asgari M. Designing and validating a social education curriculum model in secondary education with emphasis on upstream documents. *Research in School and Virtual Learning*. 2018;6(22):95-117.
16. Jafarifar S, Torabi M. Future studies of socio-political education of students based on the Fundamental Reform Document of Education. *Sepehr-e Siyasat Quarterly*. 2021(28):96-116.
17. Eftekhari J, Eftekhari H, Samavi SA, Shamshiri B. Content analysis of social studies textbooks based on Ryff's scales of psychological well-being. *New Thoughts on Education*. 2021(59):137-60.
18. Amini Z, Ahmadi G, Osareh A, Ahmadi Tabatabaei MR. Designing and validating a proposed curriculum model for political literacy education in the first secondary period. Tehran: Shahid Rajaei Teacher Training University; 2018.
19. Yūsef Zādeh K, Shāhmorādī H. Presenting a Political Education Curriculum Model Based on the Socio-Political Education Dimension of the Fundamental Transformation Document of Education for First-Level Secondary School Students. *Scientific-Research Quarterly of Applied Issues of Islamic Education and Training*. 2020;5(1):173-206. doi: 10.29252/qaiie.5.1.173.
20. Amiri F, Faghihi A. Investigating socio-political education in the formal curriculum of the first secondary period. *Journal of Research in Social Studies Education*. 2020(6):115-41.
21. Rabiei Gouransarab M, Fayyaz I, Mahrouzadeh T, Bakhtiari A, Khorsandi A. A comparative study of social education goals and methods in the elementary systems of Iran and Japan to provide suitable solutions. Tehran: Allameh Tabataba'i University; 2020.
22. Mazaheri Forushani E, editor *Challenges of multicultural curriculum in Iranian education with an emphasis on clarifying concepts such as multicultural education, multicultural class, multicultural teaching and multicultural curriculum. The second international conference on sociology, social sciences and education with a future perspective*; 2024.
23. Liu Z. Research on the Path of Integrating Curriculum Ideological and Political Into Physical Education Teaching in Colleges and Universities in the Era of Artificial Intelligence. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*. 2024;9(1). doi: 10.2478/amns-2024-0675.
24. Huang W. The Effect Evaluation of Curriculum Ideological and Political Elements Based on AHP Model. 2023:661-9. doi: 10.2991/978-94-6463-238-5_87.
25. Kargarzar M, Talaei I, Shobeiri SM, Mehrmohammadi M. Environmental education and its position in the second elementary curriculum of Iran's educational system. *Journal of Environmental Education and Sustainable Development*. 2020(26):115-32.
26. Alizadeh M. Investigating national identity components in elementary Persian textbooks. *Journal of National Studies*. 2020(83):65-84.
27. Kafshchian Moghadam A, Maleki H, Sadeghi A. Designing a Citizenship Rights Curriculum Model for the Second Period of Elementary Education. *Iranian Journal of Educational Sociology*. 2024;7(2):1-7. doi: 10.61838/kman.ijes.7.2.1.
28. Pour-Salim A, Arefi M, Fathi Vajargah K. Designing a global citizenship education curriculum model for the Iranian elementary system: A grounded theory model. *New Thoughts on Education*. 2017;13(3):36-7.
29. Ghazi Ardekani R, Maleki H, Sadeghi A, Dortaj F. Designing a research-oriented curriculum model in elementary social studies to foster thinking and creativity. *Initiative and Creativity in the Humanities*. 2017;7(3):63-106.
30. Bahrami-Pour M, Kian M, Niknam Z. Analyzing the dimensions of the null social studies curriculum in the seventh grade. *Journal of Education*. 2017(31):9-34.
31. Ahmadi P, Keshavarz Dizajini S. The position of citizenship education and rights in the elementary social studies curriculum. *Bioethics Journal (Special Issue on Citizenship Rights)*. 2018;8(29):48-55.
32. Taheri SM, Darabi A. Investigating political development components in first and second secondary textbooks. *Journal of Education*. 2021(145):73-88.